

Η ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ Η ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Του κ. Ντ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ
Υπουργού Εσωτερικών της
Κυπριακής Δημοκρατίας

Η εγκατάσταση¹ στο νησί των Μυκηναίων Αχαιών, τον 14ο αιώνα π.Χ. σηματοδοτεί την έναρξη της Ελληνικής παρουσίας στην Κύπρο. Έκτοτε το νησί σταδιακά εξελληνίζεται και αναπτύσσει έναν αξιόλογο ελληνικό πολιτισμό. Ένα πολιτισμό που επιβιώνει μέσα στους αιώνες και συντηρείται σταθερά σε όλο το νησί, παρά τις πολλές περιπέτειες, τις συνεχείς σχεδόν κατακτήσεις και τους φοβερούς κλυδωνισμούς. Οι Κύπριοι κατορθώνουν μέσα στο πέρασμα του χρόνου να διαφυλάξουν τον πολιτισμό και τις παραδόσεις τους και να κρατήσουν τη γλώσσα και τη θρησκεία τους.....

Όταν το 1878 η Αγγλία ανέλαβε την διοίκηση της Κύπρου, ανέθεσε τη διακυβέρνησή της σε Έπατο Αρμοστή, ο οποίος χώρισε το νησί σε έξι Διοικητικές Περιφέρειες, δηλαδή στις Επαρχίες Λευκωσίας, Αμμοχώστου, Λάρνακας, Λεμεσού, Πάφου και Κερύνειας, με επαρχιακές πρωτεύουσες τις ομώνυμες πόλεις. Το 1925 ο Άγγλος Έπατος Αρμοστής μετονομάζεται σε Κυβερνήτη.

Την διοίκηση κάθε Επαρχίας ανέλαβε άγγλος Διοικητής (Commissioner) εκτός από τη μικρή Επαρχία Κερύνειας, που η διοίκησή της ανατέθηκε στο Διοικητή Λευκωσίας. Σε πολλά κείμενα παλιών νόμων οι δύο Επαρχίες αναφέρονται ως μία, δηλαδή Επαρχία Λευκωσίας-Κερύνειας. Ο Διοικητής χώρισε ακολούθως την Επαρχία του σε Διαμερίσματα, που την διοίκησή τους ανέλαβε ο βοηθός Διοικητής.

Ο Διοικητής είχε την γενική ευθύνη για την διοίκηση της Επαρχίας, την άσκηση εποπτείας και ελέγχου επάνω στις Τοπικές Αρχές, και την εκτέλεση έργων σε περιφερειακό επίπεδο.

Αντλούσε τις εξουσίες του από την νομοθεσία και από τον Έπατο Αρμοστή ή Κυβερ-

1. Το χείμενο αποδίδει, ελλείψει χώρου, τα κυριώτερα σημεία πρόσφατης διάλεξης του κ. Υπουργού προς τους Επιστήμονες που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα «Στελέχη Πολιτιστικών Κέντρων» του Παντείου Πανεπ., Κ. Π. Επιστημ., του οποίου ήταν επίσημος προσκεκλημένος.

Με το αυτό θέμα ο κ. Μιχαηλίδης έδωσε άλλη μία διάλεξη στην Αίθουσα Τελετών του Π.Π.Κ.Π.Ε. Υπενθυμίζεται, ότι ο κ. Ντ. Μιχαηλίδης έχει διατελέσει κατ' επανάληψη Υπουργός, Αναπ. Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος του Δημοκρατικού Κόμματος της Κύπρου κ. ά.

νήτη. Αποτελούσε, δηλαδή, επέκταση της εκτελεστικής εξουσίας και η επίλυση των προβλημάτων του Λαού στηριζόταν κατά κύριο λόγο σε αυτόν. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα 82 χρόνια της αγγλικής κατοχής δεν υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στην οργάνωση του συστήματος περιφερειακής διοίκησης. Μερικές μόνο αλλαγές που επήλθαν, αφορούσαν το μέγεθος των Διαμερισμάτων και τη θεσμοθέτηση αριθμού διοικητικών θέσεων, με σκοπό την ενίσχυση και εμπέδωση του αποικιακού ελέγχου.

Στην άσκηση των εξουσιών του ο Διοικητής εβοηθείτο από Βοηθό Διοικητή ή Βοηθούς Διοικητές, ανάλογα με το μέγεθος της Επαρχίας, ενώ για τη διεκπεραίωση της τρέχουσας εργασίας το Επαρχιακό Διοικητήριο ήταν επανδρωμένο με ανάλογο διοικητικό και τεχνικό προσωπικό.....

Σύμφωνα με τη νομοθεσία που παρέλαβε η αγγλική διοίκηση, υπήρχαν στην Κύπρο δύο μορφές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι Δήμοι και οι Κοινότητες. Τόσο οι Δημοτικοί όσο και οι Κοινοτικοί Αρχόντες ήταν αιρετοί, και εκλέγονταν κάθε τέσσερα χρόνια από τους ιδιοκτήτες ακίνητης περιουσίας. Οι εξουσίες των Δημοτικών και Κοινοτικών Συμβουλίων ήταν εκτεταμένες και περιελάμβαναν θέματα που σχετιζόνταν με τη χορήγηση αδειών οικοδομής, την κατασκευή δρόμων και υδραγωγείων, την καθαριότητα, την καταγραφή του πληθυσμού, τις δημοτικές αγορές, την τοπική αστυνομία, τα δημόσια λουτρά κ.ά. Οι πόροι των Τοπικών Αρχών προέρχονταν από φορολογίες, τέλη και δικαιώματα.

Η σχετική νομοθεσία υπέστη πολλές και ουσιώδεις τροποποιήσεις μεταξύ του 1880 και 1885 μ.Χ. Το εκλογικό δικαίωμα δόθηκε μόνο στους φορολογούμενους, αυξήθηκε η θητεία των Τοπικών Αρχών από 4 σε 5 χρόνια και καθορίστηκαν οι εξουσίες τους, ανατέθηκε σ' αυτές η ετοιμασία λογαριασμών, τους οποίους έλεγχαν κρατικοί λειτουργοί, καθορίστηκαν με λεπτομέρεια οι φορολογικές πηγές και, τέλος, ρυθμιζόνταν οι διαδικασίες της εκλογής.

Αναθεώρηση της νομοθεσίας για τους Δήμους επιφέρεται το 1930. Η νέα νομοθεσία αναγνωρίζει τους υφιστάμενους Δήμους των έξι πόλεων και με απόφαση του Κυβερνήτη ανακηρύσσονται σε Δήμους και δέκα μεγάλα Χωριά της Κύπρου, που βρίσκονταν σε εύφορες γεωργικές περιοχές. Στους νέους αγροτικούς Δήμους δόθηκαν όμως περιορισμένες εξουσίες σε σύγκριση με τους έξι αστικούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι με το νόμο του 1930 εισάγεται και ο διαχωρισμός των Κυπρίων σε Χριστιανούς και Μουσουλμάνους και καθορίζεται η σύνθεση του Δημοτικού Συμβουλίου, που πρέπει να είναι ανάλογη με το ποσοστό του πληθυσμού. Με τον ίδιο νόμο θεσμοθετείται η ανάμιξη του Διοικητή στις υποθέσεις των Δήμων με την παρουσία του στη διαδικασία εκλογής του Δημάρχου, με τη διενέργεια των εκλογών από τις υπηρεσίες του και με το γενικό έλεγχο που ασκεί στη λειτουργία των Δήμων, και που αφορά τις αποφάσεις που λαμβάνονται, περιλαμβανομένων των διορισμών και απολύσεων υπαλλήλων των Δήμων.

Αποκορύφωμα, όμως, της επέμβασης της Διοίκησης στο έργο των Δήμων ήταν η εξουσία του Κυβερνήτη να απολύει τις Τοπικές Αρχές και να διορίζει άλλες.

Με τον ίδιο νόμο ανατέθηκαν στα δημοτικά συμβούλια πρόσθετες εξουσίες που αφορούν την εφαρμογή του «Περί Οδών και Οικοδομών Νόμου», του «Περί Διαφημίσεως Νόμου», του «Περί Υδάτων Νόμου» κ.ά.....

Η δεύτερη μορφή Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Κύπρο είναι οι Χωριτικές ή Κοινοτικές Αρχές, που αποτελούσαν και αποτελούν μέχρι σήμερα τα όργανα του χαμηλότερου επιπέδου Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δηλαδή των Χωριών που δεν έχουν κηρυχθεί σε Δήμους. Η μορφή αυτή αυτοδιοίκησης έχει μεγαλύτερη ιστορία από εκείνη των Δήμων και ανάγεται κι αυτή στην εποχή της Οθωμανικής κατοχής.

Οι άρχοντες των Κοινοτήτων ήταν αρχικά αιρετοί, αλλά με νόμο του 1881 εισάγεται το διοριστικό σύστημα που διαρκεί μέχρι το 1906, όποτε εφαρμόστηκε ξανά το αιρετό σύστημα. Το 1923 επαναφέρεται το διοριστικό σύστημα για το υπόλοιπο της αποικιακής διακυβέρνησης. Σημειώνεται, πως το αξίωμα του Κοινοτάρχη και του Μέλους της Χω-

ριτικής Αρχής ήταν ασυμβίβαστο με το επάγγελμα του δημοσίου υπαλλήλου, του δασκάλου, του ιερωμένου και του δικηγόρου, γιατί οι κυβερνώντες πίστευαν πως αυτοί δυνατόν να εξελίσσονταν σε ηγετικές φυσιογνωμίες με τάσεις ανυπακοής στην αγγλική διακυβέρνηση.

Ουσιαστικά οι αρμοδιότητες του Κοινοτάρχη αποτελούσαν άσκηση κρατικής εξουσίας σε τοπικό επίπεδο και αυτός ήταν ένας από τους βασικούς λόγους που το διοριστικό σύστημα ήταν προσφιλές στους Άγγλους. Στις εξουσίες και αρμοδιότητες των Χωρικών Αρχών περιλαμβάνονταν η τήρηση της τάξης στα Χωριά, η παροχή πληροφοριών στην κεντρική εξουσία για διάπραξη εγκλημάτων, η τοιχοκόλληση κυβερνητικών ανακοινώσεων, η παροχή βοήθειας στην είσπραξη φόρων, η καταγραφή των γεννήσεων και των θανάτων κ.ά. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι η Περιφερειακή Διοίκηση και η Τοπική Αυτοδιοίκηση ασκούν εξουσίες παράλληλες και συμπληρωματικές σε ορισμένους τομείς. Βασική διαφορά παραμένει, όμως, το ότι η Περιφερειακή Διοίκηση ασκείται από όργανα που εκπροσωπούν την εκτελεστική εξουσία (Διοικητές), ενώ η Τοπική Αυτοδιοίκηση ασκείται από τοπικά όργανα, αιρετά ή διορισμένα.

Το 1950 η αποικιοκρατική Κυβέρνηση, με σκοπό την περαιτέρω επιβολή της πάνω στις Τοπικές Αρχές, εισήγαγε μία τρίτη μορφή πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το Συμβούλιο Βελτιώσεως, το οποίο τόσο από άποψη εξουσιών, όσο και από άποψη ανεξαρτησίας βρίσκεται μεταξύ των Δήμων και των Χωριών ή Κοινοτήτων.

Τα Συμβούλια Βελτιώσεως χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, στα Συμβούλια Βελτιώσεως, που ασκούν αρμοδιότητες σε συγκεκριμένα χωριά και στα Συμβούλια Βελτιώσεως Καθορισμένων Περιοχών, τα οποία δημιουργούνται σε περιοχές με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και που προσφέρονταν για προστασία και ανάπτυξη περιοχών, όπου η ιδιοκτησία ήταν κυρίως κρατική και οι κάτοικοι πολύ λίγοι (περίπτωση Τροόδους και Καντάρας).

Συμβούλια Βελτιώσεως αρχικά δημιουργήθηκαν σε προάστια των πόλεων και σε περιοχές που είχαν προοπτικές ανάπτυξης κυρίως στον τουριστικό τομέα (Πλάτρες, Κακοπετριά, Καλοπαναγιώτης κ.ά.) και αργότερα επεκτάθηκαν και σε άλλα Χωριά.

Τα Συμβούλια Βελτιώσεως ήταν αρχικά 7μελή, με πρόεδρο το Διοικητή της Επαρχίας. Στην περίπτωση των κανονικών Συμβουλίων Βελτιώσεως, τα υπόλοιπα έξι Μέλη προέρχονταν κατά ίσο αριθμό (δηλαδή από τρία) από την Κυβερνητική πλευρά και την Κοινότητα, ενώ στην περίπτωση των Καθορισμένων Περιοχών και τα έξι Μέλη προέρχονταν από την Κυβερνητική Υπηρεσία. Από τη σύνθεση αυτή καταδεικνύεται η προσπάθεια των διοικούντων να ελέγχουν τη λήψη αποφάσεων και να υποβάλλουν ή να καθορίζουν πολιτική μέσω της ελεγχόμενης πλειοψηφίας.

Παρά το γεγονός, ότι η νέα μορφή αυτοδιοίκησης έτυχε ψυχρής υποδοχής από τους Κυπρίους, λόγω του χρόνου εισαγωγής της (έτος διεξαγωγής του Ενωτικού Δημοψηφίσματος) και του έκδηλου σκοπού που εκρύβeto πίσω από την απόφαση για εισαγωγή της, στην πράξη αποδείχθηκε και εξελίχθηκε σε ένα χρήσιμο αναπτυξιακό θεσμό, γιατί λειτούργησε ως μεταβατικό στάδιο που προετοίμασε τις Τοπικές Αρχές των Κοινοτήτων να μεταπηδήσουν στο επίπεδο των Δήμων. Αξίζει να σημειωθεί, ότι όσοι Δήμοι δημιουργήθηκαν μετά το 1985, όταν ψηφίστηκε ο νέος περί Δήμων Νόμος, αποτελούσαν προηγουμένως Συμβούλια Βελτιώσεως.

Εγκαταλείποντας το νησί το 1959, η αγγλική αποικιακή διακυβέρνηση άφησε στην Κύπρο 6 Αστικούς Δήμους στις 6 πόλεις και 5 «Προσωρινούς Τουρκικούς Δήμους» στις 5 κύριες πόλεις της Κύπρου, 10 αγροτικούς Δήμους σε ισάριθμες Κωμοπόλεις, 629 Χωρικές Αρχές και 44 Συμβούλια Βελτιώσεως. Στα μικτά Χωριά υπήρχαν Ε/Κ και Τ/Κ Χωρικές Αρχές, ενώ στις Περιοχές Βελτιώσεως υπήρχαν ενιαία Συμβούλια με εκπροσώπους και από τις δύο Κοινότητες.

Όπως ανεφέρθη προηγουμένως, τα έσοδα όλων των μορφών Τοπικής Αυτοδιοίκησης προέρχονταν από την επιβολή φορολογιών, τελών και δικαιωμάτων, με βάση τις εξου-

σίες που η Κεντρική εξουσία εκχωρούσε στις Τοπικές Αρχές με νομοθεσία. Η άμεση κρατική χορηγία ήταν άγνωστη. Υπήρχε ωστόσο η έμμεση χορηγία με την καταβολή από το κράτος μέρους της δαπάνης για τα εκτελούμενα τοπικά έργα, σε ποσοστό από 50%-75%, ανάλογα με την οικονομική κατάσταση της κάθε Κοινότητας.....

Μετά την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας η αγγλική διοίκηση μπορεί να άφησε ένα καλό σύστημα Δημόσιας Διοίκησης, όμως σε ό,τι αφορά την Τοπική Αυτοδιοίκηση παρέδωσε ένα σύστημα ελεγχόμενο και εξαρτημένο από την Κεντρική εξουσία σε μεγάλο βαθμό.

Η νεοσύστατη Κυπριακή Δημοκρατία του 1960 είχε να αντιμετωπίσει τρομακτικά πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.....

Το βασικό περιφερειακό διοικητικό σύστημα όπως αυτό έχει περιγραφεί προηγουμένως παρέμεινε το ίδιο, με ορισμένες αλλαγές και διαφοροποιήσεις που επέβαλαν η αλλαγή της κρατικής δομής και η εισαγωγή νέων θεσμών. Το ρόλο του Διοικητή ανέλαβε ο Έπαρχος, ο οποίος υπήχθη στο Υπουργείο Εσωτερικών. Αν και έχει εκτελεστικές εξουσίες που του παραχωρούνται από τη νομοθεσία και άλλες που του εκχωρούνται από τον Υπουργό Εσωτερικών και παρόλο που εκπροσωπεί την εκτελεστική εξουσία στην Επαρχία του, εντούτοις δεν έχει τις σαρωτικές εκτελεστικές εξουσίες που είχε ο επί αγγλοκρατίας Διοικητής ο οποίος εθεωρείτο Κυβερνήτης στην Επαρχία του.

Με τη λειτουργία των Υπουργείων, τα πλείστα των οποίων επεξέτειναν τις αρμοδιότητες και δραστηριότητές τους σε επαρχιακό επίπεδο με τη δημιουργία Επαρχιακών Γραφείων, ένας νέος σημαντικός ρόλος προστέθηκε στον Έπαρχο, αυτός του συντονισμού των Κυβερνητικών δραστηριοτήτων με σκοπό την ομαλότερη, αποτελεσματικότερη και ταχύτερη υλοποίηση των Κυβερνητικών προγραμμάτων και έργων. Ο Έπαρχος προεδρεύει των Επαρχιακών Συντονιστικών Επιτροπών οι οποίες επεξεργάζονται και υποβάλλουν προτάσεις και εισηγήσεις για την ετοιμασία των Πενταετών Σχεδίων Οικονομικής Δράσης, είναι υπεύθυνος για το διοικητικό και οικονομικό έλεγχο και την εποπτεία των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και διαχειρίζεται τα Κυβερνητικά κονδύλια της Αγροτικής Ανάπτυξης, που αφορούν το Υπουργείο Εσωτερικών. Ο έλεγχος και η εποπτεία του Επάρχου επί των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι ανάλογος με το επίπεδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Είναι ευρύς και ουσιαστικός στο επίπεδο της Κοινότητας, λιγότερος στο μεσαίο επίπεδο των Συμβουλίων Βελτιώσεως και πολύ περιορισμένος στο επίπεδο των Δήμων.

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης και βοήθειας των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τόσο οι Υπηρεσίες του Επάρχου όσο και εκείνες των άλλων Κυβερνητικών Τμημάτων παρέχουν ποικίλες διοικητικές, τεχνικές και άλλες υπηρεσίες, όπως ετοιμασία σχεδίων, κατασκευή και έλεγχος έργων, μελέτη εξειδικευμένων προβλημάτων και υποβολή εισηγήσεων για επίλυσή τους, παροχή συμβουλών, εξέταση αιτήσεων για οικοδομικές και άλλες αναπτύξεις κ.λ. Υφίσταται και συνεχώς αναπτύσσεται μία πλήρης και δημιουργική συνεργασία η οποία είναι καρποφόρα και επωφελής και αποσκοπεί στη στήριξη και αναβάθμιση των Τοπικών Αρχών.

Οι συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου του Φεβρουαρίου 1959, με βάση τις οποίες εγκαθιδρύθηκε η Κυπριακή Δημοκρατία, διαλάμβαναν πρόνοια να περιληφθεί μεταξύ των βασικών άρθρων του Συντάγματος η λειτουργία χωριστών Δήμων από τους Τούρκους κατοίκους στις πέντε μεγαλύτερες πόλεις της νήσου. Πράγματι, περιλήφθηκε στο Σύνταγμα η πρόνοια αυτή η οποία, ως ανεμένετο, λειτούργησε αρνητικά, γιατί παρεμπόδιζε την ομαλή λειτουργία των Δήμων και έπληττε συνεπώς την ίδια την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Με άλλη πρόνοια του Συντάγματος δεν επιτρεπόταν η επιβολή οποιουδήποτε δημοτικού φόρου από τον Ε/Κ Δήμο σε Τουρκοκύπριο, ούτε από τον Τ/Κ Δήμο σε Ελληνοκύπριο, εμποδώνοντας έτσι το διαχωρισμό μεταξύ των δύο Κοινοτήτων.

Στο Σύνταγμα της Κύπρου υπήρχαν και άλλες διαιρετικές πρόνοιες οι οποίες τελικά

έφεραν την Κύπρο στο τέλος του 1962 στο σημείο να μην έχει νομοθεσία για τους Δήμους με αποτέλεσμα να υποχρεωθεί η Κυβέρνηση να κηρύξει όλες τις Δημοτικές Περιοχές σε περιοχές Συμβουλίων Βελτιώσεως και να διορίσει Συμβούλια Βελτιώσεως σε μία προσπάθεια αντιμετώπισης της απaráδεκτης κατάστασης που δημιουργήθηκε. Επειδή η ενέργεια αυτή κρίθηκε από το Συνταγματικό Δικαστήριο ως αντισυνταγματική η Κυβέρνηση υποχρεώθηκε να αναλάβει η ίδια τη διαχείριση των δημοτικών υποθέσεων μέχρι τις αρχές του 1964 όταν, με την αποχώρηση των Τ/Κ Βουλευτών από την Βουλή ψηφίστηκε νέος νόμος για τους Δήμους με βάση το «δίκαιο της ανάγκης». Ο νόμος αυτός έδινε το δικαίωμα στην Κυβέρνηση να διορίζει Δημοτικές Επιτροπές.

Ουσιαστική αλλαγή της Νομοθεσίας για τους Δήμους έγινε μόλις το 1985 με την ψήφιση του Περί Δήμων Νόμου, που αναμφίβολα αποτελεί το μεγαλύτερο άλμα που έγινε ποτέ στην Κύπρο, στα πλαίσια του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Έτσι, από το 1986, με βάση το νόμο αυτό, 16 Περιοχές Βελτιώσεως αναβαθμίζονται και κηρύσσονται σε Δήμους.

Οι πρόνοιες της νομοθεσίας, μεταξύ άλλων, ρυθμίζουν τις προϋποθέσεις, πληθυσμιακές ή/και οικονομικές, ανακήρυξης νέων Δήμων, αφού προηγηθεί δημοψήφισμα για την εξακρίβωση της βούλησης των κατοίκων.

Παρέχεται το εκλογικό δικαίωμα σε όσους έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους, προνοείται εκλογή του Δημάρχου απευθείας από τους εκλογείς και καθορίζεται ο αριθμός των Μελών των Δημοτικών Συμβουλίων ανάλογα με τον πληθυσμό. Επίσης, διευρύνονται οι εξουσίες και αρμοδιότητες των Δημοτικών Συμβουλίων και παράλληλα μειώνεται ο βαθμός ελέγχου και εποπτείας, που ασκείται από μέρους της εκτελεστικής εξουσίας.

Σε ό,τι αφορά την Τοπική Αυτοδιοίκηση στο επίπεδο του Συμβουλίου Βελτιώσεως, η Κυπριακή Κυβέρνηση, με τροποποίηση της σχετικής νομοθεσίας, έχει αναβαθμίσει σε μεγάλο βαθμό τις εξουσίες και αρμοδιότητές του, που σχεδόν πλησιάζουν εκείνες του Δήμου, με κυριότερη αλλαγή την κατάργηση του διοριστικού συστήματος και την εκλογή αιρετών μελών, πλην του Επάρχου, ο οποίος εξακολουθεί να είναι ο Πρόεδρος του Συμβουλίου και να αποτελεί το εκτελεστικό του όργανο.

Αναφορικά με τις Χωρικές Αρχές, δεν έχουν γίνει μέχρι σήμερα σοβαρές αλλαγές στις εξουσίες και αρμοδιότητές τους. Έχει γίνει όμως σοβαρή πρόοδος στην εκδημοκρατικοποίηση τους με την κατάργηση του διοριστικού συστήματος, την εκλογή του Κοινοτάρχη απ' ευθείας από τους εκλογείς, και την παροχή του εκλογικού δικαιώματος σε κατοίκους που συμπληρώνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η κατάργηση του διοριστικού συστήματος άρχισε πρώτα στις Χωρικές Αρχές (1977) και ακολούθησε στους Δήμους και στα Συμβούλια Βελτιώσεως.

Ο βασικός λόγος που οι εξουσίες των Χωρικών Αρχών δεν έχουν επεκταθεί είναι γιατί το μικρό μέγεθος και οι περιορισμένες δυνατότητες των Χωριών δεν επιτρέπουν τη δημιουργία και συντήρηση λειτουργικού μηχανισμού για ανάληψη περισσότερων εξουσιών. Έτσι, αποφάσεις λαμβάνονται σύμφωνα με το νόμο από τις Χωρικές Αρχές, η έγκριση, όμως, η προώθηση και η υλοποίησή τους, αναλαμβάνεται από τις Επαρχιακές Διοικήσεις, οι οποίες ενεργούν και ως σύμβουλοι και καθοδηγητές.....

Σ' ό,τι αφορά γενικά το θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, θα πρέπει να πω, ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση αποδίδει τεράστια σημασία στην εκδημοκρατικοποίηση των Τοπικών Αρχών, στη νομοθετική, διορθωτική και άλλη αναβάθμισή τους και στην οικονομική στήριξη και οικονομική αυτονομία τους. Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό τώρα που η Κύπρος βρίσκεται σε πορεία για πλήρη ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Υπουργείο Εσωτερικών και εγώ προσωπικά, βρισκόμαστε σε συνεχή, ειλικρινή και καρποφόρα διαβούλευση με την Παγκύπρια Ομοσπονδία Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την επίτευξη των κοινών μας στόχων και επιδιώξεων. Είμαι ευτυχής να πω, ότι οι σχέσεις μας

με τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι άριστες, παρά τις κατά καιρούς διαφορές μας σε ορισμένα θέματα και μέτρα πολιτικής.

Σε ότι αφορά την οικονομική βοήθεια προς τις Τοπικές Αρχές, η Κυβέρνηση έρχεται πάντα αρωγός με διάφορους τρόπους που συγκρίνονται πολύ θετικά σε σχέση με τη βοήθεια που τυγχάνουν Τοπικές Αρχές Αυτοδιοίκησης σε άλλες Ευρωπαϊκές Χώρες. Ενδεικτικά αναφέρω, ότι έργα ευρύτερης κοινωνικής και οικονομικής σημασίας που στην Ευρώπη αποτελούν ευθύνη των Τοπικών Αρχών, όπως σχολεία, νοσοκομεία, λιμάνια, αεροδρόμια κ.ά. στην Κύπρο αποτελούν ευθύνη του Κράτους και έτσι οι Δήμοι των πόλεων απαλλάσσονται από την υποχρέωση διάθεσης τεράστιων κεφαλαιουχικών δαπανών και σοβαρότατων ετήσιων δαπανών λειτουργίας.

Στους Δήμους η Κυβέρνηση παρέχει τόσο άμεση επιχορήγηση, όσο και πιστωτικές διευκολύνσεις. Συγκεκριμένα, μέσω των ετήσιων Προϋπολογισμών του Κράτους παρέχει συνολικό ποσό, που τα τελευταία χρόνια ανήλθε στα £2.5 εκ., το οποίο χρησιμοποιείται κατά την κρίση των Δήμων για την αντιμετώπιση τρεχουσών και άλλων αναγκών. Η κατανομή του ποσού δεν καθορίζεται από το κράτος, αλλά από την Ένωση Δήμων με βάση κριτήρια που η ίδια υιοθέτησε. Επιπροσθέτως, η Κυβέρνηση επιχορηγεί βασικά έργα υποδομής, όπως κύριες οδικές αστικές αρτηρίες, αντιπλημμυρικά έργα, βιομηχανικές/βιοτεχνικές περιοχές, χώρους πρασίνου κ.λ. Η επιχορήγηση αυτή κυμαίνεται από 50% μέχρι και 80%, ανάλογα με το βαθμό εξυπηρέτησης, εκτός από τις αστικές ανάγκες ευρύτερων περιοχών. Στην περίπτωση των επιχορηγήσεων αυτών είναι σημαντικό να σημειωθεί, ότι η συνεισφορά του Δήμου καλύπτεται με Κυβερνητική δανειοδότηση, η οποία χορηγείται με πολύ ευνοϊκούς όρους σε ότι αφορά το επιτόκιο και την περίοδο αποπληρωμής. Πέραν τούτων, το κράτος επιχορηγεί κατά το ήμισυ τις δαπάνες οδικού φωτισμού και παρέχει Κυβερνητικές εγγυήσεις για τη σύναψη από τους Δήμους δανείων από εμπορικά πιστωτικά Ιδρύματα για την κάλυψη αναπτυξιακών δαπανών.

Σε μία προσπάθεια περαιτέρω ενίσχυσης και σταθεροποίησης των οικονομικών των Δήμων, η Κυβέρνηση, με εισήγηση του Υπουργείου Εσωτερικών, έχει αποδεχθεί το αίτημα των Δήμων όπως η επιχορήγηση παραχωρείται πάνω σε μόνιμη και σταθερή βάση ως ένα ποσοστό επί των κρατικών εσόδων. Με πρόσφατη απόφασή του, το Υπουργικό Συμβούλιο καθόρισε ποσοστό 3.5% των Κρατικών εσόδων από τις άμεσες φορολογίες και απάλλαξε τους Δήμους αναδρομικά από την υποχρέωση καταβολής φόρου προστιθέμενης αξίας για έργα Δημοτικής ανάπτυξης.

Στις άλλες μορφές Τοπικής Αυτοδιοίκησης δηλ. τα Συμβούλια Βελτιώσεως και Κοινότητες, δεν παρέχεται άμεση επιδότηση.

Επιχορηγούνται όμως όλα τα έργα κοινοτικής ανάπτυξης με ποσοστά που κυμαίνονται από 55%-85%, ενώ ταυτόχρονα η Κυβέρνηση επιχορηγεί πλήρως τις δαπάνες οδικού φωτισμού, και επιστρέφει όλα τα έσοδα που προέρχονται από την έκδοση πολεοδομικών αδειών και αδειών οικοδομής.

Για την αναβάθμιση και ενίσχυση των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης το Υπουργείο Εσωτερικών προωθεί τον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας και σε συνεργασία με την Παγκύπρια Ομοσπονδία των Τοπικών Αρχών δρομολογεί την επίλυση των διαρθρωτικών και διοικητικών προβλημάτων. Η προσπάθεια αυτή εντάσσεται εξ άλλου μέσα στα πλαίσια που καθόρισε το Συμβούλιο της Ευρώπης, που μεταξύ άλλων προβλέπει την πολιτική, διοικητική και οικονομική ανεξαρτησία των Τοπικών Αρχών.

Και θα πρέπει να τονίσω, ότι η Κύπρος ενστερνίζεται τις αρχές και τα ιδεώδη του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τον οποίο είχα την τιμή να υπογράψω, εκ μέρους της Κυπριακής Κυβέρνησης, το 1986 κατά τη διάρκεια της 7ης Συνόδου των Ευρωπαϊκών Υπουργών για θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο Σάλτσμπουργκ. Είναι πεποίθησή μας, ότι η αναβάθμιση και ενδυνάμωση του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις Ευρωπαϊκές Χώρες αποτελεί σημαντική συμβολή στην ενίσχυση της Δημοκρατίας

και στην αποκέντρωση των εξουσιών.

Στα πλαίσια αυτά, συνεχής και ενεργός είναι η συμμετοχή της Κύπρου στα διάφορα όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τόσο στο επίπεδο του Κράτους όσο και στο επίπεδο των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι εκάστοτε Υπουργοί Εσωτερικών συμμετέχουν ανελλιπώς στις συνόδους των Ευρωπαϊκών Υπουργών, ενώ παράλληλα ανώτεροι κρατικοί Λειτουργοί παίρνουν μέρος στις διάφορες Καθοδηγητικές και Τεχνικές Επιτροπές. Επίσης, οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Κύπρου εκπροσωπούνται με τρία Μέλη στο Κογκρέσσο των Τοπικών και Περιφερειακών Αρχών του Συμβουλίου (Congress of Local and Regional Authorities) καθώς και σε διάφορες εξειδικευμένες Επιτροπές.

Με την προοπτική της πλήρους ένταξης της Κύπρου στην Ηνωμένη Ευρώπη, προβάλλει επιτακτική η ανάγκη για εναρμόνιση της Κυπριακής νομοθεσίας για την Τοπική Αυτοδιοίκηση με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα. Το Υπουργείο Εσωτερικών ασχολείται ήδη σοβαρά με το θέμα αυτό και είμαι βέβαιος, ότι αν παραστεί ανάγκη, θα έχουμε και σ' αυτό τον τομέα την Ελλαδική βοήθεια. Και θάθελα να υπογραμμίσω για μία ακόμα φορά, ότι και επ' αυτού του θέματος η συνεργασία Ελλάδας και Κύπρου είναι αρμονικότερη τόσο στο Κυβερνητικό επίπεδο, όσο και στο επίπεδο των Τοπικών Αρχών.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΑΝΤΕΙΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ
ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΗΜΕΡΙΔΑ

ΑΘΗΝΑ 1995

Κωνσταντίνος ΓΕ. Αθανασόπουλος

Καθηγητής Ινστιτ.
Περιφερ. Ανάπτ.
Παντείου Πανεπιστ.
Κοινων. Πολ. Επ. Αθηνών

**ΤΑ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ
ΚΙΝΗΤΡΑ
ΣΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Τόμος Α΄
Γ΄ έκδοση

Βασικές έννοιες.
Περί περιφερειακής ανάπτυξης.
Η ιδιωτική παραγωγική επένδυση.
Περί κινήτρων.
Η ειδικότερη νομοθεσία
περί χρηματοδοτικών κινήτρων
στην Ελλάδα.
Περίοδος 1952-1993.
Παράρτημα: Ο θεσμός
της Περιφέρειας στην Ελλάδα.
Βιβλιογραφία

Αθήναι, 1993